

Komentari mreže Cjeloživotno učenje za sve na Eksperimentalni programa *Osnovna škola kao cjelodnevna škola*

KOMENTARI NA PROGRAM U CJELINI

- Predlažemo da se u cijelom tekstu zamijeni termin „pravednost“ za „pravičnost“. Termin „pravičnost“ se koristi u službenim hrvatskim prijevodima dokumenata Europske unije (kao prijevod engleskog termina „equity“) te konceptualno je prikladniji termin.
- Predlažemo da se u tekstu eksplicitno koristiti termin “skupine u nepovoljnom položaju” među kojima spadaju sljedeće skupine:
  - o učenici nižeg socioekonomskog statusa
  - o učenici koje žive u ruralnim, udaljenim i izoliranim područjima
  - o učenici s problemima mentalnog zdravlja i problemima u ponašanju
  - o učenici s teškoćama u razvoju
  - o daroviti učenici
  - o učenici pripadnici romske nacionalne manjine
  - o učenici iz alternativne skrbi
  - o učenici kojima hrvatski nije prvi jezik
  - o učenici izbjeglice, migranti i tražitelji azila
  - o učenici koji se nalaze u područjima pogođenim potresom
  - o učenici koji dolaze iz jednoroditeljskih obitelji
  - o LGBTIQ+ učenici
- Potrebno je u samoj strukturi eksperimentalnog programa integrirati naglasak na poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa za učenike koji dolaze iz skupina u nepovoljnom položaju. Uz sigurno i podržavajuće okruženje za svu djecu, potrebno je integrirati mjere dodatne podrške za navedene skupine unutar svih odgojno-obrazovnih programa (A1,A2, B1,B2) predstavljenih u modelu cjelodnevne nastave te mjerenjem učinaka tih mjera u procesima praćenja i vrednovanja. Zalažemo se za jasno definiranje mjera koje će osigurati: a) sigurno i podržavajuće okruženje za svu djecu; b) posebnu podršku za djecu u nepovoljnom položaju; c) intenzivnu podršku za djecu u riziku. Način integriranja tih mjera trebao bi slijediti sljedeću logičku strukturu: identifikacija učenika kojima je potrebna dodatna podrška, utvrđivanje njihovih odgojno – obrazovnih potreba (ili drugih prepreka s kojima su suočeni), predlaganje intervencije/implementacija, evaluacija učinjenog. To znači da u konceptu cjelodnevne nastave prednost treba dati individualiziranim oblicima/načinima/metodama/strategijama učenja i poučavanja, umjesto dodatnog propisivanja kurikuluma i uniformiranja programa u svim školama. Izjednačavanje obrazovnih mogućnosti moguće je ako se osiguraju preduvjeti za kvalitetnu provedbu preventivnih programa i omogući autonomija svake škole da temeljem procjene potreba osmisle sadržaje cjelodnevne nastave. Pri tom je osobito važno izbjegavati dodatna nastavna opterećenja učenika i usmjeriti se na kvalitetnije ostvarivanje postojećih ishoda učenja.

KOMENTARI NA ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM A1

- Potrebno je jasnije definirati položaj skupina u nepovoljnom položaju u program A1 Eksperimentalnog programa, odnosno potrebno je osigurati da primjene nastavničke metode od strane učitelja i nastavnika integriraju načela pravičnosti i uključivosti, kako bi svi učenici (uključujući i one iz skupina u nepovoljnom položaju) mogli jednako sudjelovati u kvalitetnom odgoj i obrazovanju, te da se uključi i individualizirani pristup koji odgovara potrebama tih učenika. Načelo individualiziranog pristupa različitim skupinama učenika je naglašeno više puta u dokumentu, ali ne i unutar operacionalizacije pojedinih odgojno-obrazovnih programa.

- Potrebno je osigurati da novi kurikulum predmeta Društvo i zajednica uključuje osnovne dimenzije Građanskog odgoja i obrazovanja s naglaskom na kompetencije vezane uz prihvaćanje različitosti, borbu protiv svih oblika diskriminacije te dimenziju zaštite demokracije i ljudskih prava. Ovo je iznimno važno za stvaranje uključive razredne kulture i pozitivnog školskog ozračja u kojem će se sva djeca i mladi osjećati prihvaćeno i uključeno, što znatno može doprinijeti njihovim obrazovnim postignućima.

KOMENTARI NA ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM A2

- Potrebno je jasnije definirati položaj skupina u nepovoljnom položaju u ovom segmentu Eksperimentalnog programa, odnosno potrebno je osmisлити fokusirane aktivnosti koje će biti utemeljene na stvarnim odgojno-obrazovnim potrebama učenika iz skupina u nepovoljnom položaju. Iznimno je važno da ovaj aspekt rada bude detaljno razrađen u dokumentu te da se na njega stavi naglasak jer upravo u segmentu A2 stoji potencijal za značajno unapređenje obrazovnih postignuća učenika iz skupina u nepovoljnom položaju, kao i za individualizirani pristup koji odgovara potrebama tih učenika. Načelo individualiziranog pristupa različitim skupinama učenika je naglašeno više puta u dokumentu, ali ne i unutar operacionalizacije pojedinih odgojno-obrazovnih programa.

- Predlažemo da se unutar A2 programa uzmu u obzir brojni već evaluirani projekti i preventivni programi koji su se pokazali kao učinkoviti. Upravo kroz takve intervencije brojni učenici mogu poboljšati su svoja obrazovna postignuća (ocjene), svoju socijalno-emocionalnu dobrobit kroz razvoj samopoštovanja, samoregulacije učenja i samoeфикаsnosti, što može značajno utjecati i na njihove odnose s vršnjacima, ali i na zadovoljstvo školom u cijelosti.

KOMENTARI NA ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM B1

- Potrebno je jače naglasiti ciljano uključivanje učenika iz skupina u nepovoljnom položaju u one izvannastavne aktivnosti koje odgovaraju njihovim odgojno-obrazovnim potrebama i mogu pozitivno utjecati na njihov socioemocionalni razvoj i kompetencije. Važno je i pratiti učinke njihovog sudjelovanja u B1 programima te na temelju toga kreirati i osmišljavati ponudu izvannastavnih aktivnosti unutar školskog kurikuluma.

- Za ovakvo praćenje i planiranje potrebno je da škola ima jasnu viziju i misiju te jasne strateške odrednice upravo u smjerovima i sadržajima koji će se integrirati u Školski kurikulum, a koji će odgovarati ispitanim potrebama svih učenika, roditelja i lokalne zajednice. Upravo iz tog razloga osiguranje autonomije školama i nastavnicima u ovom segmentu izuzetno je važno te se ne preporuča preveliko determiniranje postotka satnice kao i sadržaja koji se moraju provesti. Ako predložene izvannastavne aktivnosti neće biti usklađene s vizijom i misijom škole te temeljene na potrebama svih učenika i okruženja u kojem škola djeluje, postoji objektivan strah kako će provedba aktivnosti unutar unaprijed zadanih i strogih okvira dovesti do formalne provedbe aktivnosti kako bi se ispunilo

određeno očekivanje nositelja odgojno-obrazovne politike, a ne stvarnih potreba na razini škole. Ovo posebno može imati negativan učinak na učenike iz skupina u nepovoljnom položaju.

- Predlažemo u cijelom dokumentu naglasiti važnost glasa učenika te participacije sve djece kao vrijednost i vodilja za izradu školskih kurikuluma (i drugih dokumenata škole). Upravo bi naglasak na participaciji učenika trebalo posebno istaknuti u sadržajima B1 i B2 programa (npr. participacija učenika u odabiru izvanastavnih i izvanškolskih aktivnosti, aktivnija uloga u radu učeničkih vijeća, sudjelovanje svih učenika u pri izradi ključnih školskih dokumenata i sl.)

KOMENTARI NA ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM B2

- Iznimno je važno u dokumentu naglasiti kako je potrebno u izvanškolske aktivnosti ciljano uključivati učenike iz skupina u nepovoljnom položaju te za njih osigurati dostupno i besplatno sudjelovanje. Ovo će se postići osiguranjem financiranjem sudjelovanja u B2 aktivnostima za ove učenike. Uključivanje učenika nastavnici trebaju poticati, i to upravo na temelju iskazanih interesa učenika.

KOMENTARI NA PRIJEDLOGE ULAGANJA

Kao preduvjet za uspjeh provedbe cijelog plana smatramo potrebnim plansko ulagati u odgojno-obrazovne radnike i to kako predlažemo:

- Ulaganje u ljudske resurse: Plan predviđa povećanje satnice za predmet matematika, no postavlja se pitanje koji kadar će se regrutirati jer je evidentno da nedostaje nastavnika u STEM području. Predložene mjere za regrutaciju kadrova su: stipendiranje, poboljšani radni uvjeti, jačanje digniteta učiteljske profesije

- Kontinuirani profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika: Kvalitetno i smisleno osmišljavanje kontinuiranog profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika - u samom planu nema nikakve naznake o planu profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika osim da je osiguran pozamašan iznos od 44 milijuna EUR na takve edukacije; ključno je poboljšanje kompetencija nastavnika i ravnatelja i to u sljedećem području:

- o a) pravičnost i uključivost u obrazovanju: podaci istraživanja Mreže Cjeloživotno učenje za sve, ali i brojnih domaćih i međunarodnih istraživanja (PISA 2018) ukazuju kako je upravo jedan od temeljnih tipova stručnog usavršavanja koji nedostaje nastavnicima onaj u području pravičnosti, inkluzije i inkluzivnih praksi;

- o b) psihološka dobrobit i mentalno zdravlje učenika: ovo je trenutno jedna od glavnih tema u zemljama članicama EU, posebno kao posljedica pandemije. Mnoge zemlje razvile su strategije i kao prioritet stavile upravo ovu temu. Potrebno je nastavnicima osigurati pristup evaluiranim programima razvoja osobnih i socijalnih kompetencija kod učenika kako bi upravo kroz A2 i B1 programe mogli uvoditi ove sadržaje koji značajno doprinose upravo obrazovnim postignućima učenika koji dolaze iz skupina u nepovoljnom položaju;

- o c) inkluzivno vođenje škola: važno je osigurati i sveobuhvatne edukacije ravnatelja/ica za vođenje škole jasnom vizijom i misijom, ali posebno važno za vođenje škole na načelima inkluzivnosti i pravičnosti. Upravo takva škola je ona koja sluša glas učenika, koja je uključiva te odgovara na njihove potrebe i interese

- Infrastrukturna ulaganja: planiran je iznos oko 143 milijuna eura za prilagodbu jednosmjenskih škola za provedbu cjelodnevnih škola, i to za osiguravanje adekvatnih kuhinja, blagovaonica i opremljenosti, kao i otklanjanje problema trenutno suboptimalnih

prostora učionica te sličnih primjera prilagodbi. Mreža apelira da se u tom procesu izravno vodi računa o pravičnosti i uključenosti te o potrebama skupina u nepovoljnom položaju na način da se:

- o osigura univerzalni dizajn prostora i namještaja u skladu s potrebama različitih skupina djece,
- o osigura prostor i informatička oprema unutar škole za učenike kojima je to potrebno izvan nastave, a koji si zbog socioekonomskih razloga takvu opremu ne mogu priuštiti,
- o osigura oprema za posudbu učenicima iz skupina u nepovoljnom položaju za korištenje kod kuće.